

Kaptál piros eszimat? Szabó T. Attila ebben az eredménytelenül árukkodó gyermeknek kijáró csúfolkító kérdésben az egykori városi piros eszímaviselet emlékét látja (EM. 1942:138—9). Dömötör Sándor nem találja kielégítőnek ezt a magyarázatot, hanem az ország különböző részeiből összegyűjtött, a hiábavaló árukkodót gúnyoló szólásokra („Miért nem csináltatsz magadnak piros nadrágot?“, „Kaptál a tanító úrtól piros eszimat?“, „Kaphatsz apádtól piros nadrágot esörgösispikkával!“) támaszkodva azt tartja, hogy „az árukkodással feltűnni vágyó személyt gúnyolja ez a kérdés azzal, hogy olyan ruhadarab viselhetésének jutalmával biztatja, amely méltó a feltűnési viselkedésnek tulajdonított árukkodó ténykedéshez.“ Szerinte tehát ezekben a szólásokban a hangsúly a *feltűnő* színen van, nem pedig a ruhán vagy a eszímán (uo. 1942:261). — Ennek a magyarázatnak a megerősítésére és kiegészítésére én is idézhetek néhány adatot.¹

„Kapsz piros nadrágot, csak árukkodj!“, „Merj árukkodni, kapsz piros bugyogót!“ — gúnyolják az árukkodó gyermeket társai Szencen, Nagyfödemesen, Diószegen (Nyitra—Pozsony m.) és Kismagyarán (Komárom m.). — Gyermekkoromban, mintegy két évtizeddel ezelőtt Rozsnyón (Gömör m.) a következő versikével gúnyoltuk árukkodó társainkat:

*Árukkodó Júdás,
Kell-e piros tojás?*

*Nem kell nekem piros tojás,
Jobb nekem az árukkodás!*

A versike első két sorát rendszerint egyikünk énekelte, mire mi többiek az árukkodót közrefogtuk, és egyszerre többen énekeltük a harmadik és negyedik sort, mindaddig, amíg az árukkodó el nem állt szándékától, vagy célhoz nem ért. Ez a gúnydal azonban nemcsak a felsült árukkodónak, hanem általában minden árukkodónak kijárt. Ezt a gúnydalt, illetőleg ennek változatait tudomásom szerint még a következő helyeken ismerik: Komárom, Gúta (Komárom m.), Diószeg, Érsekújvár, Galánta, Negyed, Szímó (Nyitra—Pozsony k. e. e. m.), Bátorkeszi, Ebed, Köbölkút (Esztergom m.), Pozba (Bars-Hont k. e. e. m.), Kecskemét. Egy jászladányi ismerősömtől tudom, hogy Jászladányon is ismerik e versike első felét, ott azonban nem éneklék, hanem kérdésként kiáltják az árukkodó felé.

Egybevetve most már mindezeket az adatokat, láthatjuk, hogy a hangsúly valamennyiben valóban nem a ruhán, eszímán, vagy tojáson van, hanem e jutalmak feltűnő, mégpedig nagyon feltűnő *piros* színén. A piros tehát az árukkodót megbélyegző szín. A Dömötör Sándor cikkében és itt idézett adatok földrajzi elhelyezkedéséből világosan látszik, hogy a piros színnek ezt a funkcióját az egész magyar nyelvterületen ismerik, illetőleg ismerték. — A piros szín e funkciójának magyarázatául elfogadhatjuk a nagyfödemesi népi magyarázatot, amely szerint az árukkodónak verés jár, ettől pedig piros lesz a bőre. Ennek a magyarázatnak látszólag ellentmond a „piros tojás“. Itt azonban figyelembe kell vennünk azt, hogy a tojás ebben a gúnyolódásban valószínűleg csak a rím kedvéért szerepel.

Sulán Béla

Illeérdő. Gergely Béla e helynév magyarázata során kimutatta, hogy ez a kolozsmegyei Bodonkút történeti helynevei között 1754-ben előforduló *Élő erdő*, illetőleg az 1803-ból kimutatható *Élerdő* átalakult formájának tekinthető (EM. 1943:95). Minthogy ugyanott a helyszíni gyűjtés alkalmával a

¹ Ezeknek az adatoknak nagy részét tanítványaimtól, az érsekújvári m. kir. áll. kereskedelmi középiskola növendékeitől gyűjtöttem.